

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА МИСТЕЦТВ**

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ОСНОВАМ
МУЗИЧНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ»**

Здобувача ступеня вищої освіти
Студента 2 курсу групи 2 МММ
Галузі знань 02 культура і мистецтво
спеціальності 025 Музичне мистецтво
Освітня програма Музичне мистецтво

Кіся Ярослава Юрійовича

Використання чужих ідей,
Результатів і текстів мають
Посилання на відповідне джерело

Науковий керівник: Брилін Б. А.
доктор педагогічних наук, професор

Розширена шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Голова комісії _____

Члени комісії _____

Вінниця - 2020

Зміст

Вступ	3
Розділ I. Психолого-педагогічні основи розвитку музичної творчості особистості	6
1.1. Музична творчість як психолого-педагогічна проблема	6
1.2. Видатні педагоги про музичну творчість	11
1.3. Теоретичні аспекти музичної імпровізації.....	16
Розділ II. Інноваційні шляхи розвитку музичної творчості	41
2.1. Музична імпровізація – найважливіший вид творчої діяльності школярів	41
2.2. Методи розвитку музичної імпровізації в учнів старших класів	52
2.3. Розвиток навичок імпровізації засобами джазової музики	59
Висновки	62
Список використаних джерел	65

Вступ

В умовах дійсності музика має невичерпну силу впливу на духовний та емоційний світ людини. Цілком природно, що музичне мистецтво тим активніше впливає на розвиток особистості, чим частіше вона з ним спілкується.

Питання впливу музики на формування особистості, єдність інтелектуального та емоційного компонентів у розвитку музично-творчих здібностей сьогодні надзвичайно актуальні. Все більше уваги їм приділяють учені, що працюють в галузі психології та музичної педагогіки.

І з суспільної, і з виховної точок зору найважливішим є сам факт залучення школярів до активної музичної діяльності. Оскільки саме в процесі активного музикування найяскравіше розкриваються музичні здібності та інтелектуальна розвиненість школярів, формується їх духовний світ.

В наш час ведуться інтенсивні пошуки шляхів удосконалення музично-естетичного виховання школярів з найперших днів їхнього навчання в школі. Лишаються актуальними питання навчання дітей розуміння музики і підвищеної творчої діяльності учнів на уроках музики. Про це свідчать експериментальні програми з музики розроблені видатним музикантом-педагогом Д. Кабалевським, за якими зараз ведеться велика експериментальна робота.

Вирішення основних завдань в системі освіти викладено в Законі про освіту і в інших законодавчих документах. Так, в національній програмі освіти “Україна XXI століття” говориться про необхідність гармонійного розвитку учнів і зокрема вказується на важливість естетичного виховання. Естетичне виховання здійснюється на всіх шкільних предметах, але найбільш вагома їх частина припадає на уроки музики. У цьому зв’язку перед учителем музики

стоїть складне завдання навчити дітей відчувати прекрасне, перетворити їх у творчих людей, які люблять не лише музику, але й інші види мистецтва, природу і людей.

Тенденція в сучасній педагогіці активізувати процес музично-естетичного виховання через творчість дитини – обумовлена об'єктивними факторами: високою роллю творчості в пізнанні світу; необхідністю всебічного розвитку особистості, природною активністю дитини, що вимагає творчої діяльності, близької і знайомої йому з дитинства. Творчий процес тренує і розвиває пам'ять, мислення, активність, спостережливість, цілеспрямованість, логіку, інтуїцію. Все творчо засвоєне школярами стає міцним їх набутком. Особливу важливість творчого виховання підкреслювали в своїх роботах багато учених. Актуальність розвитку творчості на уроках музики розглядалась в працях педагогів-учених:

О. Апраксіної, Б. Асаф'єва, Б. Бриліна, К. Орфа, Д. Кабалевського, Н. Ветлугіної, Г. Рігіної, О. Ростовського, О. Рудницької, В. Шацької та ін.

Актуальність даної проблеми зумовила вибір теми “Навчання школярів основам музичної імпровізації”.

Об'єкт дослідження – учні старших класів.

Предмет дослідження – процес розвитку творчих здібностей школярів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-методичну систему творчого розвитку школярів в процесі навчання музичної імпровізації.

Вихідною для дослідження стала *гіпотеза* про те, що формування творчої особистості може бути здійснене за умови застосування спеціальних комплексних заходів.

З урахуванням мети та гіпотези дослідження визначені такі *завдання*:

1. Розкрити теоретичні основи творчості;
2. Розробити і обґрунтувати педагогічний зміст розвитку творчості школярів засобами імпровізації;

3. Обґрунтувати і експериментально перевірити організаційно-методичну систему формування музичної творчості.

Методологічною основою роботи стали положення класичної і сучасної філософії та педагогічної науки про формування естетичної культури особистості, розвитку її творчої діяльності.

У процесі дослідження застосовувались **методи:**

- аналіз філософської, психолого-педагогічної, музикознавчої літератури;
- вивчення передового педагогічного досвіду, пов'язаного з розвитком творчості;
- педагогічний експеримент.

База дослідження:

Апробація дипломної роботи відбувалася під час доповіді на студентській конференції Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського (квітень 2020 р.) та публікації в збірці “Матеріали доповідей професорсько-викладацького складу ВДПУ ім. М. Коцюбинського (Вінниця, 2020 р.).

Список використаних джерел

1. Державна національна програма “Освіта” Україна ХХ століття. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
2. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс. Изд. 2-е./ Ред. и вступ. ст. Е.М. Орловой. – Л.: Музыка, 1971.
3. Бабанский Ю.К., Потошник М.М. Оптимизация педагогического процесса: (в вопросах и ответах). Изд. 2-е перераб. и доп. – К.: Рад. шк., 1984.
4. Балл Г.О. Гуманістичні засади педагогічної діяльності// Педагогіка і психологія: Вісник АПН України, 1994. – №2. – С.3-12.
5. Без І.Д. Проблема методів виховання в сучасній школі// Педагогіка і психологія: Вісник АПН України, 1996. – №4. – С.136-148.
6. Брылин Б.А. Музыкальная импровизация как эстетическая деятельность// Эстетическая деятельность и ее развитие в педагогическом процессе. Теория, история, эксперимент: Сб. науч. трудов. – Кировоград: КГПИ, 1991. – С.101-114.
7. Брылин Б.А. Музыкальная молодежная мода// Воспитание школьников средствами музыки: Сб. науч. статей. – Баку: АГПИ, 1988.
8. Брылин Б.А. Музыкально-творческое воспитание старшеклассников в эстрадных вокально-инструментальных ансамблях и рок-группах: Учебное пособие для руководителя кружка. – К.: МНО Украины, 1992.
9. Василюк Ф.Е. Психология переживания. – М., 1984.
10. Восприятие музыки/ Ред.-сост. В.Н. Максимов. – М.: Музыка, 1980.
11. Волков И.П. Учим творчеству. – М.: Педагогика, 1982.
12. Выготский Л.С. Психология искусства. – М.: Педагогика, 1987.
13. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологический очерк. Изд. 2-е. – М.: Просвещение, 1987.
14. Говорун Д.И. Творческое воображение и эстетические чувства. – К.: Вища шк., 1990.

15. Гончаренко С.У. І все-таки гуманітаризація!// Педагогіка і психологія: Вісник АПН України, 1995. – №1. – С.3-7.
16. Горват І., Вассербергер І. Основи джазової інтерпретації// Пер. з слов'янського/ ред. В.С. Сімоненко. – К., 1980.
17. Готсдинер А.Л. О стадиях формирования музыкального мышления/ Под ред. М.Г. Арановского. – М.: Музыка, 1974.
18. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения. Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. – М.: Педагогика, 1986.
19. Дем'янчук О.Н. Музично-естетичний інтерес і його роль у формуванні особистості// Музичне мистецтво у духовному розвитку особистості: Сб. ст./ Упоряд. О.А. Гальонка. – Чернігів: ОІПКУ, 1993.
20. Зязюн І.А. Естетичний досвід особистості: Формування і сфери вияву. – К.: Вища шк., 1973.
21. Искусство и творческая деятельность/ Отв. ред. В.И. Мазепа. – К.: Научн. мысль, 1979.
22. Кабалевский Д.Б. Воспитание ума и сердца. Книга для учителей. Изд. 2-е. – М.: Просвещение, 1984.
23. Камю А. Творчество и свобода/ Пер с фр. /Сост К. Домова. – М.: Радуга, 1990.
24. Кирсанов Л.А. Развитие творческой активности учащихся// Сов. педагогика, 1981, №7.
25. Коваль Л.Г. Музыкально-эстетическое воспитание подростков. – К.: Знание, 1979.
26. Лебедев В.К. Педагогические условия формирования личности старшеклассника// Вопросы содержания и организации культурного досуга молодежи. – Винница, 1988.
27. Левчук Л.Т. Психоанализ и художественное творчество (Критический анализ). – К.: Вища шк., 1980.

28. Лук А.Н. Психология творчества. – М., Наука, 1978.
29. Ляшенко И.Ф. На пути обновления// Проблемы музыкальной культуры: Сб. ст. /Сост. И.Н. Юдкин. – К.: Музична Україна, 1987. – В.2. – С.21-28.
30. Мальцев С.М. О психологии музыкальной импровизации. – М.: Музыка, 1991.
31. Масол Л.М. К проблеме формирования творческой личности// Талановита особистість: сім'я, школа, держава: Тези доп. –К.: УЦТДЮ, 1994. – Т.2. – С.13-16.
32. Миропольска Н.Е. Формувати почуття прекрасного. – К.: Знання, 1987.
33. Моляко В.А. Психология решения школьниками творческих задач. – К.: Рад. шк., 1983.
34. Музыка в школе: Сб. ст., Вып. 8// Сост. Л.А. Хбелникова. – К.: Муз. Украина, 1982.
35. Музичне мистецтво у духовному розвитку особистості. Зб. ст./ Упорядник О.А. Гальонка. – Чернігів, 1993.
36. Муза А.И. Процесс композиторского творчества. – К.: Муз. Україна, 1979.
37. Падалка Г.М. Учитель, музыка, діти. – К.: Муз. Україна, 1982.
38. Піхманець Р.В. Психологія художньої творчості. – К.: Наук. думка, 1991.
39. Ригина Г.С. Музыкальное воспитание школьника. – М.: Педагогика, 1975.
40. Рудницька О.П. Теоретичні основи формування музичного сприймання в контексті духовного розвитку особистості// Етика, естетика і теорія культури: Наук. зб./ Редкол. Л.Т. Левчук та ін. – К., 1982. – Вип. 36.
41. Сапунов М.А. Искусство импровизации. – М.: Музыка, 1982.

42. Система детского музыкального воспитания Карла Орфа/ Под ред. Л.А. Баренбойма. – Л.: Музыка, 1970.
43. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. Избр. труды, Вып. 2 т. – М., 1985. – Т.1.
44. Филипченко В.Б. Активизация умственной деятельности учащихся на уроках музыки в V-VII классах// Педагогика. – К., 1976. – Вып. 15.
45. Хижняк И. Парадоксы рок-музыки. – К.: Молодь, 1989. – 296 с.
46. Хлебникова Л.А., Попова М.М. Музыкальная деятельность и творческое развитие личности// Формирование эстетического отношения к искусству: В 6-ти т. – Т.2. – М.: АПН, 1991. – С.265-270.
47. Хлебникова Л.А. Воспитание у школьников творческого начала на уроках музыки// Музыка в школе. – К.: Муз. Украина, 1977. – Вып. 4.
48. Цвелих Г.І. Естетичне виховання учнів старших класів середньої школи. – К.: Рад. шк., 1960.
49. Шацкая В.Н. Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества. – М.: Педагогика, 1975.
50. Шевченко Г.П. Эстетическое воспитание в школе. – К.: Рад. шк., 1985.
51. Щербо А.Б., Джола Д.Н. Красота воспитывает человека. – К.: Рад. шк., 1977.
52. Якобсон П.М. Психология художественного творчества. – М.: Знание, 1971.
53. Ярмаченко М.Д. Педагогіка: Підручник для студентів педагогічних інститутів та університетів. – К.: Вища шк., 1986.
54. Baker D. Jazz improvisation. – London, 1972.